

Ivan Gundulić

Dubrovnik, 8. siječnja 1589. – Dubrovnik, 8. prosinca 1638.

(**Gjivo Franov**, od 19. st. *Ivan*, nadimak *Mačica*, Hrvat)

- hrvatski barokni pjesnik, epik, lirik i dramatik
- pripadnik je dubrovačke plemićke obitelji Gundulić
- najveći hrvatski barokni pisac
- stvarao između 1621. i 1633.

Tihe i mirne ćudi, zatvoren u sebe, kontemplativan, duboko religiozan i zaokupljen brigama o budućnosti svoga grada-republike, ne odviše sklon humoru, strastven u ljubavi prema Dubrovniku, duboko i iskreno religiozan, odličan poznavalac ljudskih naravi, ljudskih mana i slabosti, proživio je Dživo Gundulić svoj kratak životni vijek u rodnome gradu, u kojemu se školovao i gdje je obnašao – kao plemić – redom sve dužnosti što su ih po običaju Dubrovačke Republike obnašali svi sinovi njegova staleža.

ŽIVOTOPIS:

Gundulić je najstariji **sin pjesnika i vlastelina Frana Gundulića i Džive Gradić**.

Kada su mu bile tri godine, odrekne se otac brige o malome Dživu (dubrovački oblik imena Ivan) i preda sve zakonske ovlasti u vezi s njegovim odgojem trojici skrbnika.

Školovao se u Dubrovniku završivši humanističku gimnaziju, gdje su mu, uz ostale, učitelji bili Toskanac Camillo Camilli, koji je dopunio Tassov *Oslobođeni Jeruzalem*, te svećenik Petar Palikuća, koji je na hrvatski preveo *Život Carla Borromea*.

Nakon završetka školovanja 25. svibnja 1608. postaje **član Velikoga vijeća**.

Nastavljajući obiteljsku tradiciju, obavlja više državno-administrativnih službi u Dubrovniku.

Dva je puta bio knez u Konavlima (1615. i 1619.), a u Dubrovniku je uglavnom obavljao pravničke poslove.

Godine 1634. postaje **senator**, a 1638. godine **član Maloga vijeća**.

Živio je mirno i povučeno, zbog čega su mu suvremenici dali nadimak **Mačica**.

.....

Godine 1628. **oženio se Nikom Šiška Sorkočevića**, s kojom je imao petero djece: **tri sina i dvije kćeri**.

Najstariji njihov sin **Franjo** bio je pukovnik u austrijskoj vojsci, srednji **Šiško** bavio se pjesništvom, a najmlađi **Mato** vjerojatno je napisao raspravu o kršćanstvu u turskoj državi.

Obje Gundulićeve kćeri, **Dživa** i **Mada**, otišle su u samostan: jedna je postala franjevka, druga benediktinka.

Gundulić je umro u Dubrovniku nakon dvotjedne bolesti. Pretpostavlja se da je uzrok smrti bila upala porebrice.

Zbog prerane smrti nikada nije postao knez Dubrovačke Republike (knez nije smio biti mlađi od 50 godina).

Pokopan je u Dubrovniku, u obiteljskoj grobnici, ispred velikog oltara u franjevačkoj crkvi.

KNJIŽEVNI RAD

Svoj je književni rad Gundulić započeo pisanjem drama u stihu.

Od dramskih djela sačuvane su *Arijadna*, *Prozerpina ugrabljena od Plutona*, *Dijana* i *Armida*.

Dramska djela *Dijana* i *Armida* imaju tek oko 90 stihova – dugo se držalo da su to samo odlomci, no poslije je ipak dokazano da su to cjeloviti tekstovi – dramski prizori, ispjevani osmercem, uz mjestimičnu upotrebu dvostruko rimovanoga dvanaesterca. Navedene su drame većinom bili prijevodi s talijanskoga ili scenske adaptacije pripovjednih djela, obrađivale su poznate mitološke i književne teme, a uključivale su glazbu, balet i bogatu scenografiju. Na njima se temelji tradicija dubrovačke barokne drame oslonjene na libreto rane talijanske opere.

Nakon mladenačkih ljubavnih i melodramskih književnih ostvarenja, u zrelim se godinama priklonio *zreljim* temama i problemima. Rezultat takve pjesnikove orijentacije njegova su najvažnija djela:

Pjesni pokorne kralja Davida (Rim, 1621.) - prepjevi sedam pokorničkih psalama kralja Davida

Dubravka - drama u stihu, pastorala, pastirska igra, prvi put izvedena 1628.

Suze sina razmetnoga - religiozna poema (1621.) i

Osman - povijesno-romantični ep u 20 pjevanja (1621.-1638.).

Ova su djela vrhunska ostvarenja u hrvatskoj književnosti, a istovremeno su i na razini suvremenih dostignuća u književnosti europskog baroka.

Pjesni pokorne kralja Davida

- posveta Maru Mara Bunića
- zbirka pjesama
- tiskana 1621. godine u Rimu

- ✚ sadrže prepjeve sedam pokajničkih psalama Davidovih i originalnu religioznu pjesan *Od veličanstva Božjijeh*
- ✚ pisane su osmeračkim katrenima s rimom *abba*
- ✚ u svih se sedam pjesama lirski subjekt obraća Bogu moleći ga ili za tjelesno i duhovno ozdravljenje ili za oprost grijeha
- ✚ moli Boga da ga uvijek štiti i ne odjeljuje se od njega, a on će zauzvrat preobraćati nevjernike i grješnike

U predgovoru Gundulić navodi da je pisao i pjesme, no o tim se pjesmama ne zna mnogo.

U posveti kaže da izdaje prijevod psalama kako bi objavio da sve drugo što je napisao manje cijeni pa te stare spise kao *porod od tmine* ostavlja u tami, a samo *Pjesni pokorne* iznosi na svjetlo, tj. u javnost nazivajući ih *zrak od svjetlosti*.

A *porodom od tmine* naziva drame: *Galatea, Dijana, Posvetilište ljuveno, Prozerpina ugrabljena od Plutona, Čerera, Kleopatra, Arijadna, Adon* (Gundulić), *Koraljka od Šira* – koje su izgubljene, kao i sačuvane: *Dijana, Armida, Prozerpina ugrabljena od Plutona* i *Arijadna*)

- ✚ afirmira se kao kršćanski autor

Najavljuje da će prevesti *Oslobođeni Jeruzalem* Torquata Tassa i posvetiti ga poljskom kralju, no splotom povijesnih okolnosti napisat će *Osmana*.

Sam Gundulić ističe da se vrijednost *Pjesni pokornih* sastoji u tome da skrušena grješnika, koji je spoznao svoje mane i grijeha, iz kaosa svijeta i grijeha dovedu u Obećanu Zemlju, zemlju slave vječne gdje na pravedne duše pada slatka mǎna milosti božanstvene.

Suze sina razmetnoga

tiskane 1622. u
Mletcima

religiozna
poema/barokni
plač

sastoji se od tri *plača*
(pjevanja):

Sagrješenje
Spoznanje i
Skrušenje

Građu za svoje djelo autor pronalazi u paraboli o povratku i pokajanju rasipnoga sina iz *Evandjelja po Luki* (Lk 15).

Poema je postala uzorom tzv. baroknih plačeva u hrvatskoj književnosti.

Po idejnome značenju, poema je braniteljica katoličke misli o mogućnosti spasa.

U glavnu ideju utkane su i mnogobrojne motivske sastavnice karakteristične za barok: prolaznost ljepote i života, relativnost svega što postoji u vremenu, odnos tjelesne i duhovne ljepote.

Po stilu je uzorno djelo baroknoga svjetonazora i baroknoga načina pisanja: konstruktivističke i končetozne antiteze, paradoksi i oksimoroni, do izražaja dolazi domišljatost, inventivnost, oštroumnost i ingenioznost.

U djelu se mogu prepoznati i opća polazišta duhovnoga života: ispraznost i prolaznost ovozemaljskih uživanja, potreba iskupljenja grijeha te prihvaćanje načela kršćanske vjere

Dubravka

- drama u stihu
- pastorala
- /pastirska igra
- prikazivala se u Dubrovniku 1628. pa se pretpostavlja da je nastala u polovici trećeg desetljeća 17.st.

U starijoj se književnopovijesnoj literaturi, zbog brojnih idilsko-pastirskih scena, označavala kao pastorala, ali noviji su proučavatelji otkrili da *Dubravku* s baroknom dramom povezuje alegoričnost poprišta, likova i zapleta, a upravo je prozirna politička alegorija pridonijela njezinoj iznimnoj popularnosti

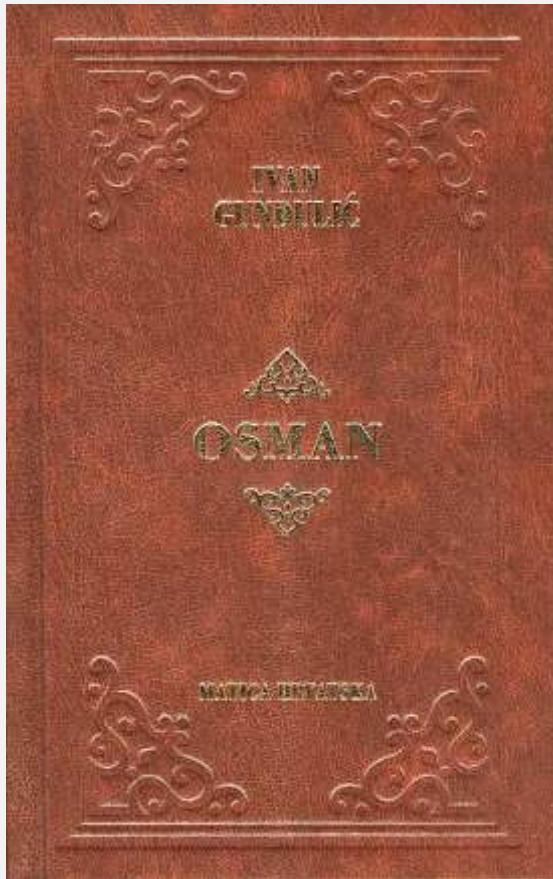
Prvi je put tiskana tek 1837., a od 1888. često se izvodila u hrvatskim kazalištima. Uglazbili su je **Ivan Zajc**, **Antun Dobronić**, **Jakov Gotovac** i **Ivo Malec**. Njezini stihovi o slobodi prepoznaju se pod naslovom Himna slobodi

*O liepa, o draga, o slatka slobodo,
dar, u kom sva blaga višnji nam Bog je d'o
uzroče istini od naše sve slave,
uresu jedini od ove Dubrave,
sva srebra, sva zlata, svi ljucki životi
ne mogu bit' plata tvoj čistoj l'jepoti.*

Radnja se odvija u pastoralnoj Dubravi, u mitsko doba sreće i blagostanja, a pripovijeda o vjenčanju i zaprekama koje na putu tomu vjenčanju stoje te o svetkovini slobode koja se u Dubravi slavi svake godine. Mitološko-pastoralni sadržaj *Dubravke* tumači se alegorijski. Može se iščitati kao politička drama, kao drama koja postavlja pitanje slobodne države, poričući mogućnost udjela građanstva u dubrovačkoj vlasti.

Po idealističkim vizijama sretnoga grada-države, *Dubravka* je hvalospjev idealnom i idealiziranomu društvenom poretku, u kojem vladaju božanska načela pravednosti, istinitosti, ljepote i dobrote.

Osman

Povijesno-romantični ep u 20 pjevanja (nedostaje 14. i 15. pjevanje) nastao u posljednjem desetljeću

Gundulićeva života pod utjecajem Tassova epa *Oslobodeni Jeruzalem*.

Ispjevan osmeračkim katrenama.

Rima: *abab*

Ukupno sadrži 10.428 stihova.

Radnja traje samo nekoliko mjeseci

Opjevan je poljsko-turski sukob kraj Hoćima 1621. i pogibija mladoga sultana Osmana u Carigradu od ruku pobunjenih janjičara 1622.

Načelni mu je poetski uzor Tassov Oslobodeni Jeruzalem, no tematika i kompozicija oba djela posve su različite: Osman opisuje kraj vladavine turskog sultana Osmana II. i njegov poraz u sukobu s Poljacima, a složena kompozicija upućuje kako na povijesne tako i na alegorijske i eshatološke razine razumijevanja. / MILIVOJ SOLAR

Osman je najvjerojatnije nastajao u duljem vremenskom razmaku, možda već od sklopa događaja nakon bitke kod Hoćima (1621.) pa sve do autorove smrti 1638. Moguće da je za to vrijeme pjesnik više puta zasnivao svoje djelo i ne jednom mijenjao koncepciju, iznalazio i odbacivao rješenja, u čemu ga je prekinula smrt.

U Osmanovu monologu i na drugim mjestima u epu mogu se pročitati izvrsne karakteristike stanja u Osmanskom Carstvu u prvoj polovici 17. st. Ipak, po mnogima najvrjednije stihove *Osmana* čine pjesnikove sažeto izrečene misli o ljudima i njihovim postupcima, o politici i političkim metodama, o vladarima i sposobnosti vladanja, o ljepoti, ljubavi i časti, o ljudskoj oholosti, o prolaznosti svega, pa i silne moći jednog od najmoćnijih zemaljskih vladara.

PRVO PJEVANJE

*Ab, čijem si se zahvalila,
tašta ljudska oholasti?
Sve što više stereš krila,
sve ćeš paka niže pasti!*

....

Kolo od sreće uokoli
vrteći se ne pristaje:
tko bi gori, eto je doli,
a tko doli gori ustaje.

TKO JE SVE NAPISAO 14. i 15. PJEVANJE

U prvome izdanju *Osmana* (1826.) dopunu je napisao **Pjerko Sorkočević**.

Autor dopune budinskoga izdanja iz 1827. nije poznat.

Treći je **Marin Zlatarić**, no njegova dopuna nije tiskana sve do 1890.

Na poziv Matice ilirske **Ivan Mažuranić** napisao je dopunu 14. i 15. pjevanja i od 1844. *Osman* se izdaje s njegovom dopunom.

Ivan je Gundulić stekao književnu slavu još za života, a u preporodno je doba dobio i do danas sačuvao status kanonskoga pisca starije hrvatske književnosti.

Njegova tri djela: *Suze sina razmetnoga*, *Dubravka* i *Osman* ostaju zauvijek upisana u antologiju hrvatske i europske književnosti.

Pjesnički jezik Gundulićeva književnog opusa, štokavska jekavština s mnogobrojnim ikavizmima i nekoliko ekavizama, smatra se najbogatijim pjesničkim jezikom starije hrvatske književnosti.

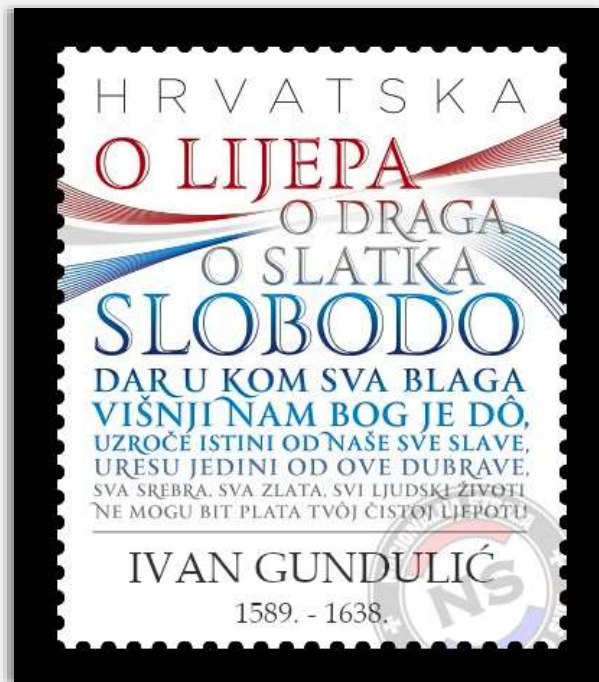
Gundulićev književni opus svojim pjesničkim osobinama pripada književnom baroku, razdoblju koje je u hrvatsku književnost unijelo rafiniran i biran pjesnički izraz, ispunjen mnogobrojnim metaforama, figurama dikcije i misli, duhovitim igrama i lucidnim končetoznim dosjetkama, s namjerom da čitatelja zaprepasti i iznenadi. Gundulić je takav stil u svojim djelima bogato ostvarivao pa je već za života postao pjesničkim uzorom i klasikom hrvatske književnosti.

Otkrivanje spomenika pjesniku Gunduliću (rad kipara Ivana Rendića) 26. lipnja 1893. predstavljao je povijesni, kulturni i turistički događaj prvog reda. Naime, računa se da je spomenutog dana oko pet tisuća posjetitelja došlo u Dubrovnik pa se stanovništvo grada tog dana podvostručilo.

Odlukom dubrovačkog Općinskog vijeća od 11. listopada iste godine trg, na kojemu se spomenik nalazi, nazvan je Gundulićeva poljana.

Gundulićev portret osnovni je motiv
na licu hrvatske novčanice
od 50 kuna.

